

הלכות שבת פרק ב

א. אסור להוציא משה על הבהמה בשבת, שנאמר "למען ינוח, שורך וחמורך" (שמות כג, יב) אחד שור ואחד חמור, ואחד כל בהמה וחיה ועוף. ואם הוציא על הבהמה אף על פי שהוא מצוה על שביתתה אינו לוקה, לפי שאסורו בא מכלל עשה; לפיכך המחמר אחר בהמתו בשבת, והיה עליה משאוי פטור.

ב. והלוא לאו מפרש בתורה, שנאמר "לא-תעשה כל-מלאכה אתה ובנך ובתך, עבדך ואמתך ובהמתך" (שמות כ, ט) שלא יחרש בה, וכיוצא בחרישה; ונמצא לאו שנתן לאזהרת מיתת בית דין, ואין לוקין עליו.

ג. אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי שלא יעשה בה מלאכה בשבת, והרי הוא מצוה על שביתת בהמתו; ואסרו חכמים למכר בהמה גסה לגוי, שמא ישאיל או ישכיר. ואם מכר קונסין אותו עד עשרה בדמיה, ומחזירה; ואפלו שבורה, אין מוכרין. ומתר לו למכר על ידי סרסור, שהסרסור אינו משאיל ואינו משכיר.

ד. ומתר למכר להם סוס שאין הסוס אלא לרכיבת אדם, לא למשאוי, והחי, נושא את עצמו. וכדרך שאסרו למכר לגוי, כך אסרו למכר לישראל החשוד למכר לגוי. ומתר למכר להם פרה לשחיטה, ושוחט אותה בפניו; ולא ימכר סתם, אפלו שור שלפטם שמא ישהה אותו, ויעבד בו.

ה. מקום שנהגו למכר להן בהמה דקה, מוכרין; מקום שנהגו שלא למכר, אין מוכרין. ובכל מקום, אין מוכרין להם חיה גסה, כמו שאין מוכרין להם בהמה גסה אלא על ידי סרסור.

ו. מי שהחשיך בדרך, ולא היה עמו נכרי שיתן לו כיסו, והיתה עמו בהמה מניח כיסו עליה כשהיא מהלכת, וכשתרצה לעמד נוטלו מעליה, כדי שלא תעמד והוא עליה, עד שלא תהיה שם לא עקירה ולא הנחה. ואסור לו להנהיגה, ואפלו בקול, כל זמן שהכיס עליה, כדי שלא יהיה מחמר בשבת. וגזרת חכמים היא, שלא יניח כיסו על גבי בהמה, אלא אם אין עמו נכרי.

ז. היה עמו חרש שוטה וקטן, מניח כיסו על החמור, ואינו נותנו לאחד מהן, מפני שהן אדם מישראל. היה עמו חרש ושוטה, ואין עמו בהמה נותנו לשוטה; שוטה וקטן, נותנו לשוטה; חרש וקטן, נותנו לאי זה מהן שירצה. לא היתה עמו בהמה, ולא נכרי, ולא אחד מכל אלו מהלך בו פחות פחות מארבע אמות. ואפלו מציאה שבאה לידו, מהלך בה פחות פחות מארבע אמות: אבל קדם שתבוא לידו אם יכול להחשיך עליה, מחשיך; ואם לאו, מוליכה פחות פחות מארבע אמות.

ח. מתר למשך את הבהמה במתג ורסן שלה, לרשות הרבים והוא שתהיה ראויה לאותו הרסן, כגון שיר לסוס ואפסר לגמל וחסם לנאקה וסוגר לכלב. אבל אם הוציא בהמה במתג שאין משתמרת בו, כגון שקשר חבל בפי הסוס, או במתג שאינה צריכה לו אלא משתמרת בפחות ממנו, כגון שהוציא חמור בשיר שלסוס או חתול בסוגר הרי זה משאוי: שכל שמירה מעלה או שמירה פחותה, משאוי הוא לה.

ט. לא יקשר גמלים זה בזה, וימשך; אפלו היו קשורין מערב

שבת, אינן נמשכין בשבת. אבל מכניס הוא חבליים לתוך ידו והוא, שלא יצא חבל מתחת ידו טפח; וצריך שיהיה החבל שמפי הבהמה עד ידו, גבוה מן הארץ טפח או יותר. ומפני מה לא ימשך הגמלים הקשורים זה בזה, מפני שהוא נראה כמי שמוליכין לשוק שמוכרין בו הבהמות או שמשחקין בהן שם; ומפני זה, לא תצא בהמה בזוג שבצוארה, ואפלו היה פקוק, שאין לו קול.

י. לא תצא בהמה בזוג שבכסותה, ולא בחותם שבצוארה, ולא בחותם שבכסותה, ולא ברצועה שברגלה, ולא בסלם שבצוארה. ואין חמור יוצא במרדעת, אלא אם כן היתה קשורה לו מערב שבת. ולא יצא הגמל במטלטלת התלויה לו בדבשתו או בזנבו, אלא אם כן היתה קשורה בזנבו וחוטרותו; ולא יצא הגמל עקוד יד, ולא עקוד רגל. וכן שאר כל הבהמה.

יא. אין התרנגולים יוצאין בחוטין, ולא ברצועות שברגליהם. ואין הכבשין יוצאין בעגלה שתחת האליה; ואין הכבשות יוצאות בעצים שמניחים להן בחטמן, כדי שיתעטשו התולעין שבמוחן. ואין העגל יוצא בעל קטן שמניחין לו על צוארו, כדי שיכנע ויהיה נוח לחרישה. ולא תצא בהמה בשבכה שמניחין לה בפיה, כדי שלא תשך או לא תאכל. ולא תצא הפרה בעור הקפד שמניחין לה על דדיה, כדי שלא יינק ממנה השרץ כשהיא ישנה; ולא תצא ברצועה שבין קרניה, בין לנואי בין לשמור. עז שחקק לה בקרניה, יוצאה באפסר הקשור בחקק בשבת; ואם תחבו בזקנה, אסור שמא תנתחנו, ויביאנו בידו ברשות הרבים. וכן כל כיוצא בזה.

יב. הזכרים יוצאים בעור הקשור להן על זכרותן, כדי שלא יעלו על הנקבות; ובעור הקשור להם על לביהם, כדי שלא יפלו עליהם זאבים; ובמטלניות המרקמות, שמיפין אותן בהן. והרחלות יוצאות, ואליה שלהן קשורה למעלה על גבן, כדי שיעלו עליהן הזכרים, או קשורה למטה, כדי שלא יעלו עליהן הזכרים; ויוצאות מלפפות במטלניות, כדי שיהיה הצמר שלהן נקי. והעזים יוצאות ודדיהן קשורות, כדי שייבש מהן החלב; אבל אם קשרן כדי שלא יצא החלב עד שיחלב אותו לערב, הרי אלו לא יצאו.

יג. אין חמור יוצא באכף, אף על פי שקשור לו מערב שבת; ולא יצא הסוס בזנב שועל, ולא בזהורית שבין עיניו. ולא תצא בהמה בקלסטר שבפיה, ולא בסנדל שברגלה, ולא בקמיע שאינו ממחה לבהמה; אבל יוצאה היא באגד שעל גבי המכה, ובכבשישין שעל גבי השבר, ובשליה המדלדלת בה; ופוקק לה זוג שבצוארה, ומטילת בו בחצר. ונותן מרדעת על החמור בשבת, ומטיל בחצר; אבל אין תולין לה קלסטר בפיה בשבת.

יד. כשם שאדם מצוה על שביתת בהמתו בשבת, כך הוא מצוה על שביתת עבדו ואמתו; ואף על פי שהן בני דעת, ולדעת עצמן עושיין, מצוה עליו לשמרן ולמנען מעשיית מלאכה בשבת, שנאמר "למען ינוח, שורך וחמורך, וינפש בן-אמתך, וזה" (שמות כג, יב).

טו. עבד ואמה שאנו מצוין על שביתתן הם עבדים שפלו וטבלו לשם עבדות, וקבלו מצוות שהעבדים חייבין בהן. אבל עבדים

שְׁלֹא מָלוּ וְלֹא טָבְלוּ, אֲלָא קִבְּלוּ שְׁבַע מְצוֹת שְׁנַצְטוּ בְּנֵי נוֹחַ
בְּלֶבֶד הָרִי הֵן כְּגַר תּוֹשֵׁב; וּמִתְרִין לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בַּשַּׁבָּת לַעֲצֹמֶן
בְּפִרְהֶסְיָה, כִּישְׂרָאֵל בַּחֲל. וְאִין מְקַבְּלִין גַּר תּוֹשֵׁב, אֲלָא בְּזִמָּן
שְׁהִיבֵל נוֹהֵג.

זו. הוֹאִיל וְגַר תּוֹשֵׁב עוֹשֶׂה מְלָאכָה לַעֲצֹמוֹ בַּשַּׁבָּת, וְגַר צָדֵק הָרִי
הוּא כִּישְׂרָאֵל לְכָל דְּבָר, בְּמִי נֶאֱמַר "וַיִּנָּפֶשׂ בֶּן-אֲמֹתָךְ, וְהַגֵּר"
(שמות כג, יב) זֶה גַּר תּוֹשֵׁב שֶׁהוּא לְקִיטּוֹ וּשְׂכִירוֹ שְׁלִישְׂרָאֵל, כְּמוֹ
בֶּן אֲמֹתּוֹ: שְׁלֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה לִישְׂרָאֵל רַבּוֹ בַּשַּׁבָּת, אֲבָל לַעֲצֹמוֹ
עוֹשֶׂה; וְאִפְּלוּ הָיָה זֶה הַגֵּר עֲבָדוֹ, הָרִי זֶה עוֹשֶׂה לַעֲצֹמוֹ.